

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA BİTİRME RAPORU

BİLGİSAYARDA FELSEFE EĞİTİMİ ve ÖĞRETİMİ

*A. Kadir ÇÜÇEN**

1.1. Proje Adı: “Bilgisayarda Felsefe Eğitimi ve Öğretimi”

“Teaching and Education of Philosophy by
Computer”

Alındığı tarih:	01. 11. 2002
Proje no:	2002/50
Bitirildiği tarih:	04. 05. 2006

1.2. Projenin Yürütücüsü ve Çalışmanın Yürütüleceği Kurum:

Adı soyadı ve kurumu : Prof. Dr. A. Kadir Çüçen
Uludağ Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü
e-mail: kadir@uludag.edu.tr
Tel: +90 224 294 1826

1.2. Projenin Amacı

Çağımız koşullarında, teknolojinin günümüzdeki düzeyi ve sağladığı olanaklar doğrultusunda, felsefe çalışmalarında da bilgiye daha hızlı şekilde ulaşmayı sağlayıcı, dünya ölçeğinde iletişimi artırıcı katkısının olacağı

* Prof. Dr.; Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü.

tartışılmazdır. Bu bakımdan felsefe alanında teknolojik olanaklardan yararlanmak ve teknolojiyi işlevsel hale getirmek temel amacımızdır.

Bu ihtiyaç ve gerekçelerden dolayı Felsefe Bölümü olarak hem akademik düzeyimizi sürekli yükseltmek, hem de çağa ve ülke şartlarına ve ihtiyacına uygun bir eğitim verebilmek için giderek gelişen teknolojik olanaklardan biri olan bilgisayarda eğitim ve öğretim olanaklarını kullanarak öğrencilerin bilgiye daha kolay ve hızlı ulaşmalarını amaçlamaktayız.

Bilgisayarda yapılacak bazı felsefe derslerinin eğitimi ve öğretimi ile bireye daha kolay ve çabuk bir şekilde bilginin ulaşmasını ve geri dönüşümü sağlanacaktır. Konunun anlatımı klâsik ve bilgisayar biçiminde olmak üzere öğrenciye verilecek; daha sonra da öğrencinin evde ya da laboratuvarında bilgisayar kullanarak yapacağı ödev ve vizeler hem kendisi hem de dersi veren öğretmen tarafından yine bilgisayar üzerinden denetlenecektir.

1.3. The Aim of Project:

Throughout conditions of our time, the present development of technological level and its providing possibilities, being a contribution to faster access of philosophical knowledge and the expand to the communication at the world wide is also indisputable on the studies of philosophy. Therefore our main aim is to make the technology more functional and its possibilities in the area of philosophy.

Because of this needs and realities as the department of Philosophy we should aim to provide to the students fast and easy access to knowledge by using the possibilities of computer's software both continuously developing the level of their academic knowledge and training according to needs of country and conditions of our age on their training and learning.

It will be provided fast and easy access to the knowledge at the area of philosophy and got back it throughout teaching some philosophy lectures on the computer.

The subjects will be taught to the student both classical and computer techniques, then the statement will make homework or quiz either at home or the computer's laboratory. So the teacher or students can control and evaluate the homework and examination checking the computer.

1.4. Proje Konusunun Tarihsel ve Kuramsal Arka Planı:

İnsanlık bilgi toplumuna doğru ilerlerken, toplumsal kurumlarda ve eğitim sistemlerinde önemli değişiklikler olmaktadır. Bilgisayar ya da teknoloji destekli öğretim, farklı mekânlarda bulunan öğreten ve öğrenen arasındaki öğretim süreci, ders malzemesi aktarımı ve etkileşiminin tekno-

lojiden yararlanılarak gerçekleştirilmektedir. “Farklı ortamlarda bulunan öğrenci ve öğretmenlerin, öğrenme-öğretme faaliyetlerini iletişim teknolojileri ve klasik posta hizmetleri ile gerçekleştirdikleri bir eğitim sistemi modelidir” (İşman, 1999: 93).

“Dünyadaki uzaktan yükseköğretim çalışmaları, İngiltere’nin “açık üniversite”yi kurmasıyla başlamıştır. Açık üniversite, yükseköğrenim imkânı bulamamış yetişkinlere, maddi durumları örgün üniversitede okumaya elverişli olmayan gençlere yükseköğrenim olanağı sunmuştur. 1948 yılında, Japonya’da eğitim yasası çerçevesinde askerlere ve yarı zamanlı okullara devam edemeyenlere öğrenim olanağı sunmak üzere geliştirilen uzaktan öğretim modeli orta, lise ve yükseköğretim kademelerini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. ABD, Kanada, Avustralya ve birçok ülkede uzaktan öğretim yaygın şekilde uygulanmaktadır (Arar, 1999: 25).

Dünyadaki başarılı uzaktan öğretim çalışmalarından Türkiye de etkilenmiştir. Nitelikli insan gücüne olan gereksinimin giderek artması, alternatif öğretim modellerinin uygulanmasına neden olmuştur. Türk eğitim sisteminde uzaktan öğretim yaygın bir şekilde orta, lise ve yükseköğretim kademelerinde uygulanmaktadır. “2 Haziran 1927 tarihinde Milli Eğitim Bakanı, Müsteşar, Milli Talim ve Terbiye Azaları, 11 Maarif Emini ve Umum Müdürünün katılımıyla yapılan bir toplantıda eğitim sorunları ele alınmış ve çözüm önerilerinden biri de mektupla öğretim yöntemi olmuş ancak uzaktan öğretimin Türk Milli Eğitim sistemine girmesi 1960 yılında gerçekleşmiştir. O yılda MEB ile Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı, bazı teknik konuları mektupla öğretmek için ilk kez girişimde bulunmuş, İstatistik Yayın Müdürlüğü’nde Mektupla Öğretim Merkezi’nin kuruluşu gerçekleşmiştir. Tek boyutlu ve sınırlı amaçla olsa da, bu girişim Türkiye’de uzaktan öğretimin ilk ciddi uygulaması olmuştur. Yine bu alanda Deneme Yüksek Öğretmen Okulu, Yayın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR), Açık öğretim Fakültesi, Açık öğretim Lisesi, Açık ilköğretim gibi birçok çalışma olmuştur (Arar, 1999: 26).

1982 yılından sonraki uzaktan öğretim çalışmaları ve uygulamaları bir kartopu gibi, programlı ve bilimsel temellere dayalı, toplumun gereksinimlerine cevap verecek şekilde gelişmeye başlamıştır. Şu halde Türkiye’de uzaktan yükseköğretim, sertifika, ön lisans ve yüksek lisans boyutlarında değişik üniversitelerde internete dayalı olarak yapılmaktadır.” (Cukadar, Sami ve diğeri, 2)

1.5. Araştırma Hipotezleri:

Araştırmanın amaçları doğrultusunda aşağıda belirtilen hipotezler ortaya atılmıştır.

1. Öğretimin bilgisayar destekli yapılması
2. Bilgisayar destekli öğretimin hangi ders ya da konularda olacağını belirleme
3. Teknik ve işlem içerikli derslerde ya da konularda bilgisayar destekli öğretimin daha elverişli olduğunu anlama ve uygulama
4. Mantık gibi işlem ve sembole dayalı bir dersin online/çevrimiçi üzerinden verilmesi ve denetlenmesi
5. İnternet ve online/çevrimiçi kaynaklara ulaşmanın zaman açısından daha verimli olduğunu ve öğrenime daha hızlı katkı yaptığını gösterme
6. Görsel öğrenim destekli bir konu anlatımının öğrenmeyi daha çabuklaştırdığını ya da kolaylaştırdığını ya da pekiştirdiğini gösterme
7. Öğrencinin internet ve online/çevrimiçi bilgi ulaşma ve erişme fırsatlarını öğretme ve kullanmasını teşvik etme
8. Online bilgi erişim ile alanda bildiri, sunu, ders içeriği hazırlama
9. İnternet, web ve online/çevrimiçi kullanımı ile kongre, sempozyum ve seminer hazırlama kolaylığını görme ve uygulama

1.6. Projenin Önemi

Bu araştırmanın teorik ve kurumsal önemi, üniversite araştırma görevlilerinin ve öğrencilerinin daha çabuk bilgiye erişmesi, bilgisayar destekli öğrenim görmesi, öğretim yapması, görsel öğretimin önemini kavraması, ulusal bilgi alanının dışına çıkabilmesi, evrensel olana ulaşabilmesi, bireysel gelişimin çağdaş eğitim araçlarını kullanarak çoğaltmasıdır.

1.7. Projenin Uygulanması

1. Proje kapsamında alınan malzemeler, önce Ali Osman Sönmez Kampüsünde sonra da Görükle Yerleşkesi Edebiyat Fakülte binası E-209, E-212 ve E-213 nolu odasına konularak asistanların ve öğrencinin kullanımına açılmıştır.

2. Projenin ilk dönemlerinde internet ve bilgisayar üzerinden SEMBOLİK MANTIK dersi önce araştırma görevlilerine sonra da öğrencilere anlatılmış, her iki grubunda online sistemde sembolik mantığın denetleme yöntemleri yapması öğretilmiştir. Daha sonra proje yardımcılarının çeşitli üniversitelere doktora yapmaya 35. madde ile yollanması üzerine sembolik mantığın online ve bilgisayar üzerinden öğretilmesi ve denetleme yapılması bırakılmıştır.

Bilgisayar kullanarak online üzerinden yapılan mantık çalışmaları Rob. R. Brady'nin geliştirdiği "The Logic Works" version 7.39 çalışması

kapsamında yapılmıştır. Bu tür online mantık eğitiminde Brady'yi hem öğretici hem de öğrenen için BERTIE/TWOOTIE adlı iki çalışma kitabı ve her bir öğrenciye verilmek üzere ve öğrenciye özel şifre ile çalışan bir çalışma disketi geliştirmiştir. Öğrenen birey, evinde yaptığı çalışmayı online üzerinden öğreticiye yollamakta ve öğretici ödev ve çalışmalarını denetleyip kontrol ettikten sonra yine öğrenene online/çevrimiçi üzerinden geri yollamaktadır.

3. Asistanlar ve öğrenciler, alınan bilgisayar ve diğer malzemeleri kullanarak "Bilgisayarda Felsefe Eğitimi ve Öğretimi" konulu projeyi bizzat kendileri uygulamalı olarak gerçekleştirmeye devam etmişlerdir.

4. Bölüm asistanları ve öğrencileri internete girerek felsefe yazı, makale, kitap ya da çeşitli topluluk web sayfalarını takip etmişlerdir.

5. Projenin temel amacı, internet ve online/çevrimiçi üzerinden felsefi bilgiye ulaşmaktır. Bu süreci bölüm araştırma görevlileri ve öğrencileri derslerden kalan zamanlarda proje odasına giderek değerlendirdiler.

6. Asistanlar ve öğrenciler bilgisayar ve teknik bilgilerini derslerde ya da çeşitli amaçlarla sundukları sunularda da kullandılar.

7. Projeden alınan teknik destek ve malzemeyi kullanan öğrenciler, iki adet ulusal düzeyde kongre yaptılar; araştırma görevlileri de farklı zaman dilimlerinde ulusal kongrelere katılarak ya bildiri sundular ya da katılımcı oldular.

a. V. TÜRKİYE FELSEFE ÖĞRENCİLERİ KONGRESİ "Felsefe Açısından Dünya Problemleri ve Aydınlanma İdeali" 20-23 Nisan 2005, Uludağ Üniversitesi, BURSA

b. ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU "Sosyal Bilimler Bağlamında Kültür ve Kimlik" 7-8 Aralık 2006 BURSA

8. Öğrencilerimiz bilgisayar destekli ön hazırlık çalışmaları yapmışlar ve bu çalışmalarını çeşitli zamanlarda Fakülte yöneticilerinin de katıldığı toplantılarda yaptıkları çalışmalar hakkında bilgi sunmuşlardır.

9. Bölüm araştırma görevlileri ve yüksek lisans öğrencileri çeşitli çalışmalarını bilgisayar destekli sunmuşlardır; örneğin tez savunmaları teknik destekli sunumlarla yapılmıştır.

1.8. Projeye Temel Oluşturan Kavramlar

Bilgisayar Tabanlı Öğretim: Özellikle CD-ROM'lar ile yapılan öğretimdir.

Online Öğretim: Bilginin internet, intranet kullanılarak iletildiği öğretim modelidir.

Elektronik Öğretim: Bilginin bütün elektronik medyalar kullanılarak (internet, intranet, uydu yayını, video, CD-ROM vb.) iletilmesi ile gerçekleştirilen öğretim yöntemidir ve internete dayalı öğretim bu kapsamda yer almaktadır.

Bilgi (bilis): İnsan zihninin bir nesneye veya olguya yönelmesi sonucu özne-nesne arasında kurulan bağ sonucu ortaya çıkan şey; bilme etkinliği sonucu ulaşılan şey.

Akıl yürütme: Akıl yasalarına uygun biçimde önermelerden önermelere varmak; düşünceden başka bir düşünceye ulaşmak. Akıl yürütmek yargıda bulunarak ve usa vurarak çıkarım yapmaktır. Mantıksal çıkarımlar veya akıl yürütmeler, en az iki düşünce arasındaki bir ilişkiyi ortaya koyup birini diğerinin kanıtlayıcı yaparak yeni bir yargı önermektir. Yargıya önerme, akıl yürütmeye de çıkarım denilir. Yargılar, hüküm ve haber veren cümleler olduğundan doğru ya da yanlış olabilirler. Doğruluk ve yanlışlık, önermenin gerçekle uygunluğuna bağlıdır. Akıl yürütmek ya da çıkarım yapmak en az iki önerme arasındaki ilişki sonucu birinden diğerini çıkarma, yani bir veya birkaç önermeden yeni bir önerme çıkartmaktır. Temele konulan önermelere öncül ya da kanıtlayan, çıkarılan yeni önermeye de sonuç ya da kanıtlanan denir. Akıl yürütme veya çıkarım öncül veya öncüllerden sonuç çıkartma işlemidir. Doğru öncül veya öncüllerden zorunlu olarak doğru sonuç çıkartma ise geçerli akıl yürütmedir. (Çüçen, 2004)

Mantık: Doğru düşünme ve akıl yürütme bilimi; Geçerli çıkarım kalıplarını ve kurallarını inceleyen disiplin. Mantık kelimesi, Yunanca “logike” ve Arapça “nutk” (nutuk) kelimesinden gelmektedir. Yunanca “logos” kelimesi, batı dillerindeki mantık kelimesi “logic”e kaynaklık etmektedir. “Logos” ve “nutk”, akıl, akıl yürütme, yasa doğru söz, düzen, ilke ve düşünme anlamına gelir. Bu anlamlarıyla mantık hem düşünmeye (akıl ve akıl yürütmeye) hem de bu düşüncelerin dilsel ifadesine yani doğru söze ya da konuşmaya karşılık gelir. (Öner, 1970) Mantık, doğru düşünme tarzını kendisine konu edinen bilime verilen addır. Başka bir söyleyişle, birinci anlamdaki mantık; mantıklı, doğru, tutarlı ve düzgün düşündürmektir. Doğru ve düzgün düşünme formlarını inceleyen bilim dalı ise mantık bilimidir. O hâlde; bir bilim dalı olarak mantık, doğru ve düzgün düşünme formlarını inceler. Bu çalışmada incelenen mantık, ikinci anlama sahip mantıktır. Bir bilim dalı olarak mantığın konusu, doğru düşünme ve önerme formlarıdır. (Çüçen, 2004)

Tümden gelim: Doğru tümel öncül(ler)den zorunlu olarak doğru tümel veya tikel sonuç çıkartmaya denir. Tümden gelim akıl yürütme, genelden genele ya da genelden tekile (özele) doğru giden bir düşünme biçimidir.

Bütün insanlar ölümlüdür.

Sokrates insandır.

O hâlde, Sokrates ölümlüdür.

Tümden gelim akıl yürütmeleri zorunlu olarak geçerli çıkarımlardır. Çünkü tümden gelim “geçerli bir çıkarımın sonucunu öncüllerinden çıkarma işlemidir.” (Çüçen 2004)

Tüme varım: Özel veya tekil önermelerden genel veya tümel önermelere doğru yapılan akıl yürütme şeklidir. Başka bir söyleyişle, aklın tikelden tümele, parçadan bütüne, özelden genele doğru çıkarım yapmasıdır. Bir bütünü parçalarına dayanarak elde etme işlemidir. Örneğin;

Gözlediğim birinci cisim yere düştü.

Gözlediğim ikinci cisim yere düştü.

Gözlediğim üçüncü cisim yere düştü.

Gözleyebildiğim son cisim de yere düştü.

O hâlde, bütün cisimler yere düşer.

Bütün cisimlerin deneyle veya gözlemlerle yere düşüp düşmediğini saptayamayacağımıza göre burada sonuca diğer cisimlerin de yere düşeceği varsayıldığı bir genellemeyle varılmıştır. Sonuç zorunluluk taşımamaktadır. Sonuç varsayımçı genellemedir. Doğruluğu ve zorunluluğu mantıksal değil de olasılı varsayımla ortaya konulmuştur.

1.9. Projeye Temel Oluşturan Kaynaklar.

Barker, Stephen F. *The Elements of Logic*, New York: McGraw-Hall Book Comp., 1980.

Blumberg, Albert E. *Logic: A First Course*. New York: Alfred A. Knopf. In., 1976.

Barwise, Jon and Etchemendy Jon, *Language, Proof and Logic*, July 2002.

Barwise, Jon and Etchemendy Jon *The Language of First-Order Logic : Including the IBM-compatible Windows version of Tarski's World 4.0*, December 1992.

Barwise, Jon and Etchemendy Jon, *The Language of First-Order Logic : Including the Macintosh Program Tarski's World 4.0/Book and Disk (Csl Lecture Notes, No 23)*, August 1993.

Barwise, Jon, *Tarski's World 4.0 for MS Windows*.

Brady, Rob. R. *The Logic Works*, version 7.39, Published by Philosophy Documentation Center, 1998, USA.

Colin Allen and Michael Hand , *Logic Primer*, The MIT Press 1992-2001.

Çukadar, Sami ve Çelik, Sönmez, “İnternete Dayalı Uzaktan Öğretim ve Üniversite Kütüphaneleri”, http://aof20.anadolu.edu.tr/bildiriler/Sami_Cukadar.doc.

Çüçen, A. Kadir, *Klasik Mantık*, Asa Kitabevi, Bursa 2004.

Çüçen, A. Kadir, *Mantık*, Asa Kitabevi, Bursa 2006.

Engel, S. Morris. *The Chain of Logic*. Englewood Cliffs: Prentice Hall, Inc., 1987.

İşman, Aytekin. (1999). “Uzaktan Eğitim: EDOK Uzaktan Eğitim Merkezi” *Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu 15-16 Kasım 1999* içinde 93-101.ss. Ankara: Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı. (Aktaran; Çukadar, Sami ve Çelik, Sönmez, “İnternete Dayalı Uzaktan Öğretim ve Üniversite Kütüphaneleri”,

http://aof20.anadolu.edu.tr/bildiriler/Sami_Cukadar.doc.)

<http://highered.mcgraw-hill.com/sites/0767420330/>

<http://logic.tamu.edu/cgi-bin/quizmaster>

<http://csl.anu.edu.au/~jks/puzzlesite/demo/encoding1.html>

<http://www-csli.stanford.edu/LPL/index.html>